

Dippold Péter: Az Országos Széchényi Könyvtár TÁMOP-pályázata

A nemzeti könyvtár sikerrel pályázott a TÁMOP első fordulójában meghirdetett országos programokra. Pályázatának címe: A nemzeti könyvtár az élethosszig tartó tanulásért. Országos és intézményi fejlesztések a tanulás szolgálatában az állományok hozzáférhetőségének biztosítására, innovatív új szolgáltatások kialakítására és az olvasás népszerűsítésére. A pályázat három részterületet foglal magában. Az első a Magyar Országos Közös Katalógus (MOKKA) teljes megújítása és összevonása az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer (ODR) adatbázisával. A második részfeladat a nemzeti könyvtár elektronikus katalógusának fejlesztése; ez egyben az országos közös katalógust is gazdagítja. Harmadikként említendő az a komplex programcsomag, amely az interaktív könyvtári portál kialakítása és az olvasásfejlesztés különböző területei mellett országos, olvasást népszerűsítő kampányt, kompetencia-alapú képzést és akkreditált tanfolyamokat is tartalmaz.

A MOKKA és az ODR összevonása

A közös katalógizálási rendszer megérett a korszerűsítésre. Koncepciója ugyan ma is megállja a helyét, de új technológiákat kell alkalmazni, ha a könyvtárak és a használók részére egyaránt korszerű, magas színvonalú rendszert kívánunk működtetni. A könyvtári rendszer változásai, az intézményekben történt technológiaváltás nem követhető már a több évvel ezelőtti módszerek alkalmazásával, mint ahogy az országos szolgáltatási rendszer jelentősen továbbfejlesztett verziója is csak biztos alapokon, megbízhatóan működő közös könyvtári adatbázis fölött üzemelhet az elvárásoknak megfelelő minőségi színvonalon.

A MOKKA- és az ODR-adatbázis összevonása egyrészt kiküszöböli a jelenleg még meglévő párhuzamos feldolgozást, másrésztől hatékonyan szolgálja a közös katalógus fejlesztését, illetve a ráépülő szolgáltatási rendszer egységesítését. A közös katalógus építése országos szinten jelentős költségmegtakarítást jelent a könyvtáraknak, és felgyorsítja az állományokat leíró adatok hozzáférhetőségét. A korszerűsített rendszer hatékonyabbá teszi a feldolgozó munkát, lehetővé téve a kész katalógusrekordok áttemelését a könyvtárak saját rendszereibe. Az egységes feldolgozás alapfeltétele a hatékony visszakeresésnek is. A központi fejlesztés javítja az adatok minőségét, esélyegyenlőséget teremt a használók és az ország valamennyi könyvtára számára, mert bárkinek lehetővé teszi a dokumentumok lelőhely adatainak megtalálását és a katalógusrekordok ingyenes letöltését. A MOKKA tartalmi fejlesztéseként a retrospektív konverzió kiterjesztését, a katalógus struktúrájának egységesítését, valamint az authority fájlok központi kezelését végezzük el a program során. A katalógus tartalmának aktualizálása mellett szükség van a működtető rendszer fejlesztésére is, ami többek között a betöltő/begyűjtő rendszer korszerűsítését, a szintaktikai ellenőrzés szigorítását, valamint a tárgyi feltárás egységesítését és az analitikus tételek kezelését foglalja magában. A tartalmi és a rendszerfejlesztés egyik legfontosabb célja, hogy a közös katalógus minél jobban támogassa a rá épülő kölcsönző rendszert. Ennek érdekében a pályázat megvalósítása során szorosan együttműködünk az ODR-szolgáltatást továbbfejlesztő Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtárral.

Az elektronikus katalógus fejlesztése

Az OSZK elektronikus katalógusa 1991-től folyamatosan működik, 2000-től kibővítve a kurrens nemzeti könyvbibliográfia 1976-tól mágnesszalagokon levő rekordállományával. 2004-ben pályázati források segítségével 1950-ig visszamenőleg rögzítettük a könyvek

cédulakatalógusát, így további huszonöt év kiadványterméséről szóló információ vált online módon elérhetővé

Az adatbázis-bővítés most tervezett második szakaszában az 1926 és 1949 között állományba vett és feldolgozott könyvanyag korszerű feltárását végezzük el. A retrospektív konverzió első szakaszának tapasztalatai azt mutatták, hogy a külső adatbázisból betöltött rekordokkal kapcsolatos utómunkálatok jelentős időt igényelnek. A már adatbázisban szereplő dokumentumleírások nagy százalékban kapcsolód(hat)nak az adatbázisban már szereplő rekordokhoz, illetve a leírásokhoz kapcsolódó indextételek jelentős része is szerepel(het) már a katalógusban. Erre tekintettel célszerűbbnek tűnt, hogy a konverzió második fázisát közvetlenül az online katalógusba rögzítéssel valósítsuk meg, távmunkával. Ezzel jelentős mennyiségű utómunkálatot takaríthatunk meg, mivel nem kell a létrejött rekordok betöltéséről gondoskodni. A pályázat során mintegy 237 800 jelzethez tartozó 250 000 cédulát rögzítünk közvetlenül az AMICUS-ban.

A katalógusbővítés során keletkező új bibliográfiai rekordok, illetve lelőhely-adatok betöltése az országos lelőhely-nyilvántartó rendszerbe (MOKKA-ODR) napi rendszerességgel történik, ezáltal a közös katalógus költség- és munkaerő-kímélő funkciója még erőteljesebben érvényesül.

A Könyvtári Intézet komplex programcsomagja

A Könyvtári Intézet a pályázat keretében a következő területek fejlesztését tűzte ki célul:

- korszerű szolgáltatások kialakítása, fejlesztése;
- az olvasáskultúra fejlesztése új módszerekkel és programokkal;
- új, akkreditált képzések indítása könyvtárosoknak.

A konyvtar.hu portál fejlesztésének fontos eleme az elektronikus olvasóazonosítási rendszer létrehozása az önkiszolgáló kölcsönzés feltételeinek megteremtésére. Kísérleti jelleggel megkezdjük a Könyvtár 2.0 (K2) fejlesztések kutatóműhelyének kialakítását egy virtuális kutatócsoport létrehozásával. Célunk a K2-es eszközök könyvtári felhasználásának meghonosítása. (pl. nyílt forráskódú integrált könyvtári rendszer honosítása, szemantikus fejlesztés az osztályozásban, facebook bevonása a könyvtári munkába stb.). Tartalmi szempontból a portál fejlesztése a tematikus interaktív szolgáltatások felé mutat, amely a különböző korcsoportoknak nyújtandó célzott tartalmak elérését teszi lehetővé.

Az országos olvasáskultúra fejlesztése érdekében többlépcsős programcsomagot dolgoztunk ki. Első lépésként a hazai és nemzetközi olvasásszociológiai, olvasáspedagógiai és olvasáslélektani vizsgálatok eredményeinek elemzésével az olvasáskultúra fejlesztésének lehetséges módszereit határozzuk meg. A következő lépcsőfok a biblioterápia alkalmazásának elterjesztésére workshopok szervezése, oktatófilm és módszertani kézikönyv készítése, valamint az esélyegyenlőség megteremtésére alkalmas eszközök és módszerek feltérképezése. Az Értő olvasás projekt egymásra épülő szövegértés-fejlesztési programok kidolgozását célozza, míg az Olvasási háló elnevezésű projekt egy adott időszak legolvasottabb műveinek összekapcsolásán keresztül izgalmas összefüggések feltárását segíti elő, és szociológiai elemzések forrásaként szolgál az olvasáskultúra területén. A programcsomag utolsó eleme a Családi olvasás éve kampány országos koordinációjának megszervezése a különböző témákhoz kialakított könyvtári szolgáltatások számítógépes háttérének biztosításával, valamint egységes arculat és marketing kialakításával. A kampányt alapjaitól egyeztetjük az Informatikai és Könyvtári Szövetség országos programjaival. Kiemelten említendő, hogy - szemben más könyvtárak programjaival - a Könyvtári Intézet kifejezetten a könyvtárak (és nem a felhasználók) számára fejleszti ki a fenti szolgáltatásokat.

A Könyvtári Intézet programcsomagjának harmadik pillére akkreditált könyvtárszakmai képzések, valamint francia, olasz és spanyol szaknyelvű képzések kidolgozása. Külön elemként szerepel a pályázatban a CERTIDoc minősítési rendszerének meghonosítása Magyarországon, amely a könyvtárosok kompetenciájának fejlesztésével egységes európai uniós minősítés megszerzését célozza a könyvtári és információs szolgáltatások területén.